ulatuses ka kohalikku iseloomu ja on lokaalselt lahendatav nagu kiriku organisatsiooni probleemgi.

Meie vaimuelu juhtivad ringkonnad, loovad teadlased, kirjanikud ja kunstnikud on suuremalt osalt usuküsimuste suhtes ükskõiksed, nad pole laiade hulkade usulisi tundeid õhutanud, kuid teiselt poolt pole ka mainimisväärt ulatuses teinud midagi sellist, mis mõjuks usutunnet hävitavalt. Mõned üksikud usuvastase mõtte propagandakatsed („Ratsionalist") pole saavutanud kuigi laialdast poolehoidu. Igatahes ei saa meil kõnelda mitte mingist tõsiselt võetavast usuvastasest liikumisest, küll aga on 1933. a. väljaspool kirikut märgata just usu ja kiriku tähtsuse toonitamist laiadele hulkadele, nimelt „vabadussõjalaste" poolt (tõsi küll, kasustades seda omade parteipoliitiliste sihtide saavutamiseks). Ja kui „vabadussõjalaste" usupooldused on põhjustanud ka vastuvaidlusi ja halvutamist, siis mitte niivõrd põhimõttelisest küljest, kuivõrd teatavate väliste teatraalsete joonte liigse rõhutamise pärast. Ka poolehoid paljudele eri sektidele on kogu aja aina kasvamas. Nõnda näib olevat kindel, et eemalejäämine — õieti eemalolek — valitsevast luteri kirikust pole tingitud usulise tunde langusest. Kirikust võõrdumise peapõhjuseks on ilmsesti ikkagi mõningad puudused kiriku enda organisatsioonis ja vaimus.

Nagu meie poliitilises elus rahvas demokratismi teostamiseks osutus mitmeti ebaküpseks, nii on ka kiriku juhtimises otsustava sõna ütlemise jätmine rahvale endale toonud kaasa senini mitte eduka üldiste huvide rahuldamise, vaid tihti ainult ägeda kodusõja kitsaste erahuvidega kildkondade vahel. Võitlus juhtivate kohtade pärast eri gruppide vahel on tekitanud koguduseeluski poliitikast nii tuntud „paljastamise" ja „mustamise". Vaimulikkude sageli üsna tähtsusetud eraelu patud, mõnikord hoopis olemasolematudki, paisutatakse võitlustuhinas määratu suureks, teiselt poolt aga

Eesti kroonika 1933, lk. 80